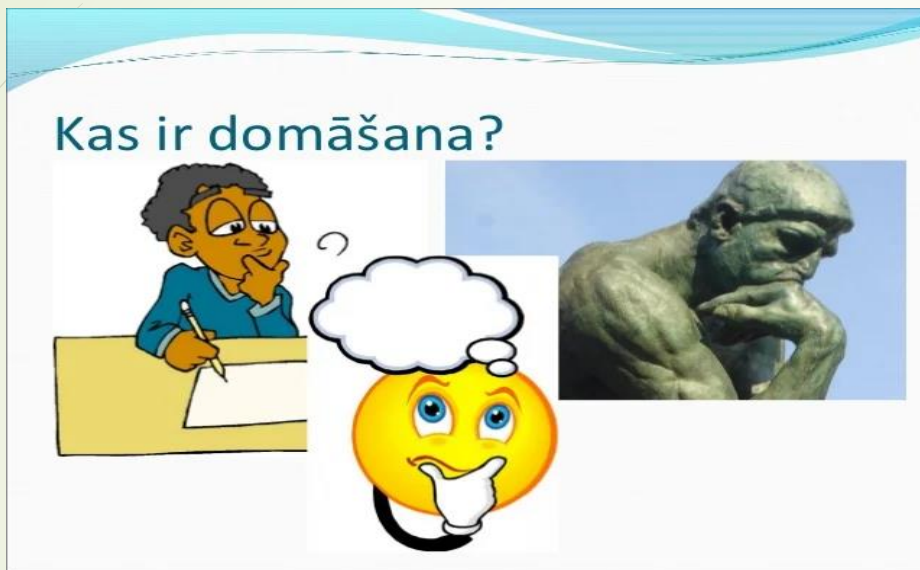

Vēsture un sociālās zinātnes I Latviešu valoda un literatūra

Domāšana un radošums *Tekstpratība*

Domāšana ir informācijas apstrāde, piemēram, veidojot uztveri, risinot problēmas un pieņemot lēmumus.

Skolotājas Irēna, Rudīte

es jau
zinu ...

- * 1.temats “Sociālās attiecības un identitāte”
- 3.vienums «Dzimumu un sociālie stereotipi vēsturē»
- *2.temats «Zinātniskais un populārzinātniskais stils”

Aktualizācija

Sakārto vārdus teikumos!

Pārbaudām sevi!

➔ ***Stereotipi*** - noturīgi, pārspīlēti un neobjektīvi priekšstati par kādu cilvēku tipu, grupu vai sabiedrību.

Zinātniskā valoda – izmantota vispārlietojamā leksika, nav tēlainības, ir daudz terminu un svešvārdu.

Feminisms – gan filozofiskā mācība, gan politiskā ideoloģija, kas saistīta ar sieviešu vietu un lomu sabiedrībā.

Simona de Bovuāra (1908 – 1986)

1929. gadā viņa nokārtoja eksāmenu filozofijā, kļūstot par jaunāko cilvēku, kam tas izdevies, un tikai 9. sievieti ar filozofijas zinātņu grādu.

Žans Pols Sartrs (1905 – 1980)

*Aspazija/ Johanna Emīlija Lizete
Rozenberga, vēlāk — Elza Pliekšāne
(1865 – 1943)*

*Rainis/ Jānis Krišjānis Pliekšāns
(1865 – 1929)*

Aspazija (1865 – 1943) – feminisma «ciltsmāte» Latvijā... *

SR _ ?

* <https://enciklopedija.lv/skirklis/31832-Aspazija>

► *Iepazīstoties tekstiem no dažādiem informācijas avotiem, noskaidrošu:*

- kāpēc Aspaziju uzskata par feminisma pamatlicēju Latvijā,
- kādi fakti gan no viņas sabiedriskās dzīves, gan literārā mantojuma to pamato/vai noliedz,
- *varēšu tekstos salikt pieturzīmes atbilstoši zinātniskajai valodai,*
- *sameklēt zinātniskajam stilam raksturīgas pazīmes,*
- *kāpēc izvēlējusies pseidonīmu Aspazija,
- *papildināšu zināšanas par citām feminisma pārstāvēm Latvijā 20.gs. sākumā.

* *paaugstinātas grūtības pakāpes uzdevums*

Aspazija (1865 – 1943) – feminisma «ciltsmāte» Latvijā

Grupu darbs (3)

- *Iepazīstieties ar grupas uzdevumu!*
- *Individuāli meklējiet/ vai rakstiet atbildes, tad pārrunājiet, kopīgi vienojaties, kā ar atrasto informāciju iepazīstināsiet pārējos.*
- *Prezentējiet savu darbu!*

- Izceltajā teksta daļā liec nepieciešamās pieturzīmes!
- Visā tekstā pasvītro iespraudumus un paskaidrojošās vārdu grupas!
- Kas liecina, ka viņa cīnījās par sieviešu tiesībām?

Talantīga spilgta spēcīga daudzšķautņaina personība līdz galam neizpētīts leģendām un mistikas apvīts ir viņas dzīvesstāsts.

Aspazijas jaunradei un sabiedriski politiskajām aktivitātēm ir būtiska nozīme ne tikai latviešu literatūras, bet arī vispārējās domāšanas, kultūras un intelektuālās diskusijas attīstībā.

Aspazijas (1865-1943) īstais vārds bija Johanna Emīlija Lizete Rozenberga, taču jau agrā jaunībā viņa sev izvēlējās zīmīgu pseidonīmu.

Aspazija bija viena no pirmajām autorēm latviešu literatūrā, kas cīnījās par sieviešu lomu sabiedrībā. Viņas lugās centrālā varone bieži vien bija sieviete, kas uzdrošinājās vērsties pret sabiedrības trulumu, kritizēt tā laika aizspriedumus un aizstāvēt savas tiesības.

- 19.gadsimta 90.gados Aspazija īpaši pievērsās cīņai par sieviešu tiesībām uz augstāko izglītību. Vēlāk viņa to raksturoja kā divu pasaulu kauju, kuras laikā nācies pierādīt, ka sievietes ir līdzvērtīgas vīriešiem un tikpat spējīgas “uzņemt garīgu materiālu”. Pretestība bija tik liela, ka viņa savu uzskatu dēļ pat zaudēja darbu. Pēc laika sievietes guva uzvaru šajā cīņā, tomēr, kā norāda Aspazija, neviena no toreizējām sieviešu tiesību izkarotājām – arī viņa pati – pie studēšanas netika.

- Talantīga, spilgta, spēcīga, daudzšķautņaina personība, līdz galam neizpētīts, leģendām un mistikas apvīts ir viņas dzīvesstāsts.
- Aspazijas jaunradei un sabiedriski politiskajām aktivitātēm ir būtiska nozīme ne tikai latviešu literatūras, bet arī vispārējās domāšanas kultūras un intelektuālās diskusijas attīstībā.
- Aspazijas (1865-1943) īstais vārds bija Johanna Emīlija Lizete Rozenberga, taču jau agrā jaunībā viņa sev izvēlējās zīmīgu pseidonīmu.
- Aspazija bija viena no pirmajām autorēm latviešu literatūrā, kas cīnījās par sieviešu lomu sabiedrībā. Viņas lugās centrālā varone bieži vien bija sieviete, kas uzdrošinājās vērsties pret sabiedrības trulumu, kritizēt tā laika aizspriedumus un aizstāvēt savas tiesības.
- 19.gadsimta 90.gados Aspazija īpaši pievērsās cīņai par sieviešu tiesībām uz augstāko izglītību. Vēlāk viņa to raksturoja kā divu pasaulu kauju, kuras laikā nācies pierādīt, ka sievietes ir līdzvērtīgas vīriešiem un tikpat spējīgas “uzņemt garīgu materiālu”. Pretestība bija tik liela, ka viņa savu uzskatu dēļ pat zaudēja darbu. Pēc laika sievietes guva uzvaru šajā cīņā, tomēr, kā norāda Aspazija, neviena no toreizējām sieviešu tiesību izkarotājām – arī viņa pati – pie studēšanas netika.

- Izceltajā teksta daļā liec nepieciešamās pieturzīmes!
- Iekrāso 10 dažādus darbības vārdus!
- Kas raksturo, ka viņa cīnījās par sieviešu līdztiesību?

Aspazija 20.gadsimta sākumā savos rakstos pauda vilšanos, ka jaunās sievietes, kurām augstākā izglītība nu ir brīvi pieejama, nevēlas iegūtās zināšanas ziedot tautai, “plašākam darba laukam un vispārības uzdevumiem”. Dzejniece sievietei izvirzīja augstākas prasības – pierādīt, ka “viņa ne tikvien spēj garīgu materiālu uzņemt, bet spēj to arī pārvērtēt un pati tālāk pētīt un ko jaunu dot”.

“Sieviete ir pierādījusi, ka viņa ir cilvēks, bet ceļš no cilvēka ved tālāk uz – cilvēci.” (Aspazija)

Aspazija mudināja sievietes ņemt savās rokās vispārējo tautas labumu, kā arī dibināt sieviešu biedrības, lai veicinātu tautas izglītību un attīstītu tās vispārējo saimniecisko stāvokli. Līdzīgi kā savās lugās, viņa arī prozā un publicistikā uzsvēra, ka sievietei sabiedrībā jāuzņemas priesterienes loma, jānes tautai gara gaisma. Viņa bija pārliecināta, ka sievietes ar savu dedzību un gara spējām bieži vien var paveikt vairāk nekā vīrieši.

2.grupa

Aspazija 20.gadsimta sākumā savos rakstos pauda vilšanos, ka jaunās sievietes, kurām augstākā izglītība nu ir brīvi pieejama, nevēlas iegūtās zināšanas ziedot tautai, “plašākam darba laukam un vispārības uzdevumiem”. Dzejniece sievietei izvirzīja augstākas prasības – pierādīt, ka “viņa ne tikvien spēj garīgu materiālu uzņemt, bet spēj to arī pārvērtēt un pati tālāk pētīt un ko jaunu dot”.

- “Sieviete ir pierādījusi, ka viņa ir cilvēks, bet ceļš no cilvēka ved tālāk uz – cilvēci.” (Aspazija)
- Aspazija mudināja sievietes ņemt savās rokās vispārējo tautas labumu, kā arī dibināt sieviešu biedrības, lai veicinātu tautas izglītību un attīstītu tās vispārējo saimniecisko stāvokli. Līdzīgi kā savās lugās, viņa arī prozā un publicistikā uzsvēra, ka sievietei sabiedrībā jāuzņemas priesterienes loma – jānes tautai gara gaisma. Viņa bija pārliecināta, ka sievietes ar savu dedzību un gara spējām bieži vien var paveikt vairāk nekā vīrieši.

- Izceltajās teksta daļās liec nepieciešamās pieturzīmes!
- Iekrāso tekstā 5 dažādus īpašvārdus!
- Kas liecina, ka viņa cīnījās par sieviešu līdztiesību?

- Ar jaunu sparu Aspazija sevi pieteica sabiedriskajā un kultūras darbā pēc atgriešanās Latvijā 1920. gadā. Tieši Aspazijas darbs Satversmes sapulcē palīdzēja Latvijai kļūt par vienu no modernākajām republikām tālaika Eiropā, nodrošinot sieviešu līdztiesību kā politiski, tā sabiedriski kopumā. Ilgi politiķu atmiņā saglabājies Aspazijas teiciens Satversmes sapulcē “Nu ir atkal tumsības mucai tapa pasprukusi!”, viņas uzstāšanās kultūras jautājumu un laulības likuma lietā, kā arī viņas emocionālās runas skolotāju un jauniešu sanāksmēs, taču divi pieminētie jautājumu cikli ir un paliek novatoriskākie un zīmīgākie mūsu kultūras attīstībā.
- Runādama par laulības jautājumu, Aspazija konsekventi uzsver, ka latviešu sievietei ir tādas pašas tiesības kā vīrietim “pēc gaismas tiekties”, resp., iegūt izglītību, darboties sabiedriskā laukā, strādāt profesijā, kas viņu interesē. **Tad laulība kļūs par divu garīgi līdzvērtīgu un materiāli neatkarīgu personību kopdzīvi, kuras viena otrai spēj dot gan fizisku maigumu, gan garīgu jaunatklāsmi. Šī tēze tiek īpaši uzsvēta 1894. gada nogalē ne visai veikli uzrakstītajā novelē “Cīņa par nākamību”, kas lielā mērā iezīmē savstarpējo attiecību principus, kas Aspaziju un Raini nodarbina nākamās gadu desmitus.** Un daudzas latviešu sievietes ir bijušas pateicīgas par Aspazijas publiski pasludināto modernās laulības dzīves principu.

- Ar jaunu sparū Aspazija sevi pieteica sabiedriskajā un kultūras darbā pēc atgriešanās Latvijā 1920. gadā. Tieši Aspazijas darbs Satversmes sapulcē palīdzēja Latvijai kļūt par vienu no modernākajām republikām tālaika Eiropā, nodrošinot sieviešu līdztiesību kā politiski, tā sabiedriski kopumā. Ilgi politiķu atmiņā saglabājies Aspazijas teiciens Satversmes sapulcē “Nu ir atkal tumsības mucai tapa pasprukusi!”, viņas uzstāšanās kultūras jautājumu un laulības likuma lietā, kā arī viņas emocionālās runas skolotāju un jauniešu sanāksmēs, taču divi pieminētie jautājumu cikli ir un paliek novatoriskākie un zīmīgākie mūsu kultūras attīstībā.
- Runādama par laulības jautājumu, Aspazija konsekventi uzsver, ka latviešu sievietei ir tādas pašas tiesības kā vīrietim “pēc gaismas tiekties”, resp., iegūt izglītību, darboties sabiedriskā laukā, strādāt profesijā, kas viņu interesē. Tad laulība kļūs par divu garīgi līdzvērtīgu un materiāli neatkarīgu personību kopdzīvi, kuras viena otram spēj dot gan fizisku maigumu, gan garīgu jaunatklāsmi. Šī tēze tiek īpaši uzsvērtā 1894. gada nogalē ne visai veikli uzrakstītajā novelē “Cīņa par nākamību”, kas lielā mērā iezīmē savstarpējo attiecību principus, kas Aspaziju un Raini nodarbina nākamās gadu desmitus. Un daudzas latviešu sievietes ir bijušas pateicīgas par Aspazijas publiski pasludināto modernās laulības dzīves principu.

* Uzdevums:

- Izvēlēties dzejoļa fragmentu, kurš vislabāk atbilst grupas dotajam uzdevumam par feminisma būtību!
- Pamato savu atbildi!

Jums drosmes nav, ne lepna
naida

Pret ikdienību saslieties,

Jūs lielā pūļa spriedums
baida,

Priekš tā jūs drebot lokāties.

Jums dzīve vienmēr rūpes
dara,

Kā tik uz vietas stāvēt ciet ,

Kam cīņas, negaisu, kam
kara?

Kam slavu gūt un bojā iet?

Ne vidus ceļu laipot.

Es gribu pilnību !

Šo drusku labu – ļaunu

Līdz nāvei ienīstu.

(..)

Kur dvēselei gan vieta?

Kur jūtām robežas,

Kas bango , krīt un ceļas

Un mūžam pārvēršas?

Jel dodat milzeņa domu man,
Lai veldzē tā dzīvi no jauna,
Un brīvu darbību atverat,
Kas rautu no bezdarba kauna !

Ak, dodat man tikai ilgas vēl,
Šīs smagās miesas, kas šķeltu
Un tālu pār ikdienas dzīvi pār
Pret zildzidrām debesīm celtu.

(“Jel dodat milzeņa domu man “)

Aspariņa 1. B. a. i. s.

***Olīvs Mētra (1891 – 1982), mūzikas skolotājs Balvu Valsts ģimnāzijā
(1935 – 1944)***

* <https://jauns.lv/raksts/9viri/386089-latvijas-noslepumi-raina-pedejais-fotografs-olivs-metra>

*

1. attēlā - Aspazijas biste,
Vatikāna muzejs

** paaugstinātas grūtības pakāpes
uzdevums*

Atgriezeniskā saite:

Pārbaudi sevi!

Ieslēdzam balsošanas pultis!

*Lasi jautājumus un izvēlies pareizo
atbildi!*

Lai veicas!

Atgriezeniskā saite:

- *3 teikumos (*4/5) vienkāršā valodā pamato,*
- *kāpēc Aspaziju uzskata par feminisma “ciltsmāti” Latvijā?*

** paaugstinātas grūtības pakāpes uzdevums*

Novērtē savu darbu stundā!

- 4 – darīju vairāk, nekā lika skolotāja un vairāk, nekā parasti mēdzu darīt;
- 3 – darīju tik, cik lika skolotāja, bet vairāk, nekā parasti daru;
- 2 – darīju tik, cik lika skolotājs;
- 1 – darīju mazāk, nekā lika skolotāja.

Zelta aplis

Ko Tu darīji?

Kā Tu to
darīji?

Kāpēc Tu to
darīji?

Sešas sievietes Satversmes sapulcē (1920 -1922)

Klāra Kalniņa (1874-1964)

ar ģimeni: vīru Paulu Kalniņu
un dēlu Bruno Kalniņu

Apolonija Laurinoviča (1886 – 1967):

dramaturģe, politiķe, skolotāja, ārste.

V. Seile

Valērija Seile (1896 – 1970):

ievērojama latgaliešu un latviešu izglītības un sabiedriskā darbiniece, bibliogrāfe un zinātniece.
Pirmā sieviete Latgalē, kas ieguva akadēmisko izglītību.